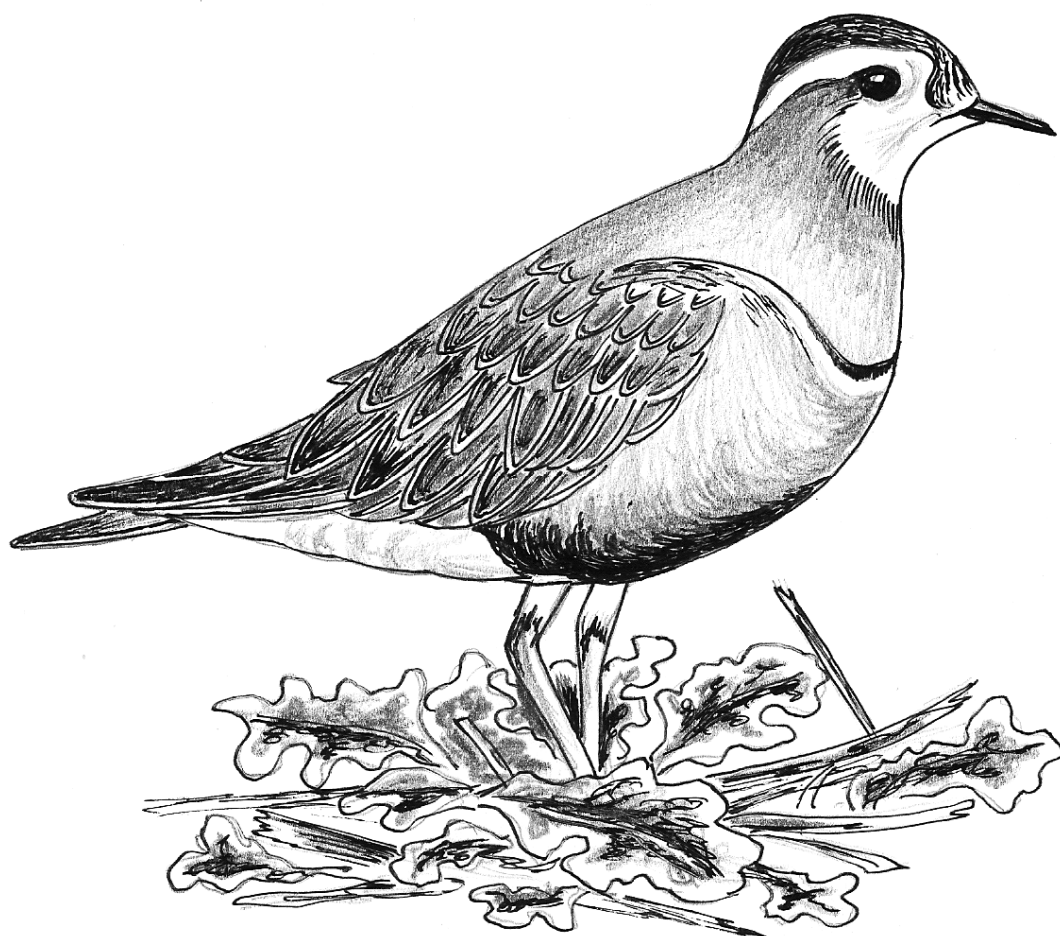

**OGÓLNOPOLSKIE
TOWARZYSTWO
OCHRONY
PTAKÓW**

15/2008

**BIULETYN INFORMACYNY
LESZCZYŃSKIEJ GRUPY OTOPO**

**Ogólnopolskie
Towarzystwo Ochrony
Ptaków**

Siedziba:

ul. Hallera 4/2
80-410 GDAŃSK
tel/fax: +48 (58) 341 26 93

Sekretariat:

ul. Odrowąża 24
05-270 MARKI
tel/fax +48 (22) 761 82 05

email: office@otop.org.pl
www.otop.org.pl

**BIULETYN INFORMACYJNY
LESZCZYŃSKIEJ GRUPY OTOP
15/2008**

Strona WWW:

www.otop-leszno.eko.org.pl

Poczta:

otop.leszno@eko.org.pl

Redakcja:

Stanisław Kuźniak
stakuz@poczta.onet.pl
Waldemar Michalak
waldemi@gazeta.pl

Rysunki:

Janusz Ratajczak

Skład komputerowy:

Waldemar Michalak

Drodzy Czytelnicy,

Oddajemy do Waszych rąk kolejny numer biuletynu. Znajdziecie w nim wiele informacji o tym co zrobiliśmy w roku ubiegłym.

Rok 2007 był kolejnym bardzo udanym rokiem. Aktywnie włączaliśmy się w różne ogólnopolskie i regionalne prace, niektórzy z nas również samodzielnie działali na polu ochrony i edukacji przyrodniczej. Intensywnie pracowaliśmy nad Wielkopolskim Atlasem Ornitologicznym, dzięki czemu nasz region jest jednym z lepiej zbadanych. Nasi najaktywniejsi Koledzy zostali za to wyróżnieni podczas Zjazdu Ornitologów Wielkopolski w Poznaniu. Również „Akcja Wonieść” przynosi coraz lepsze efekty, o czym świadczy liczba wiadomości powrotnych o ptakach zaobrączkowanych, jak również ptaków z „obcymi” obrączkami schwytych podczas Akcji. Coraz więcej osób bierze też w niej udział – podczas wrześniowego obozu gościliśmy ornitologów z Niemiec.

Do listy awifauny Ziemi Leszczyńskiej przybyły kolejne cztery gatunki. Nasza kartoteka wzbogaciła się o wiele nowych obserwacji, o których można przeczytać w tym numerze biuletynu. Kto ma dostęp do Internetu może o nich na bieżąco czytać na naszej stronie internetowej.

Nadchodzący rok stawia przed nami również wiele nowych wyzwań. Jednym z nich jest Walne Zgromadzenie Członków OTOP, na którym zostanie wybrany nowy Zarząd na kolejną kadencję. To od nas zależy w jakim kierunku będzie się rozwijać Towarzystwo, dlatego zachęcam do udziału i oddania swojego głosu na osoby, które naszym zdaniem najlepiej nim pokierują.

Wszystkim członkom i sympatykom Leszczyńskiej Grupy OTOP życzymy udanego roku i wielu ciekawych chwil przeżytych na obserwowaniu ptaków,

Redakcja

KRONIKA – NAJWAŻNIEJSZE WYDARZENIA ROKU 2007

Przedstawiamy najważniejsze wydarzenia z działalności naszej Grupy oraz informujemy o wydarzeniach, w których uczestniczyli członkowie Grupy.

6-14. 01.2007. Zimowe Liczenie Ptaków Wodno-błotnych i Drapieżnych (sprawozdanie s. 8)

16.01. 2007. Liczenie krzyżówek w miastach.

27-28 01. 2007. Zimowe Liczenie Ptaków w Parkach i Ogrodach

17.03. 2007. Wrocław. XXVIII Zjazd Ornitologów Śląska

W sesji przedpołudniowej przedstawiono referaty: Awifauna Zb. Turawskiego (A. Wojciechowski i in.), Występowanie pluszcza i pliszki górskiej w zachodniej części Beskidów Zachodnich (J. Król, M. Ledwoń), Znaczenie budek lęgowych dla populacji pluszcza w Sudetach (A. Czapulak i in.), rzadkie gatunki ptaków obserwowane na Śląsku w roku 2006 (J. Betleja), o MPPL (P. Chylarecki). W sesji popołudniowej stan populacji mewy czarnogłowej w Polsce przedstawił J. Betleja, a M Stajszczyk mówił o pelikanie kędzierzawym – ptaku niezupełnie południowym. Ponadto odbyły się dwa pokazy przezroczy i konkurs ornitologiczny.

24.03.2007. Poznań. XXIV Spotkanie Ornitologów Wielkopolski

Dwa interesujące referaty przedstawił Jarosław Nowakowski: o wyprawie ornitologicznej do Etiopii i o wędrówkach bogatki. Tadeusz Mizera omówił liczebność kormorana w Polsce i Wielkopolsce w roku 2006. Ponadto przedstawiono sprawozdania o wynikach Wielkopolskiego Atlasu Ornitologicznego (L. Kuczyński), zimowego liczenia ptaków na rzekach i jeziorach Wielkopolski (R. Hybsz). Stan kartoteki regionalnej przedstawił Z. Kosiński.

31.03.2007. Leszno. XIII Spotkanie Leszczyńskiej Grupy OTOP.

Przedstawiono sprawozdanie z działalności w roku 2006 (W. Michałak), omówiono wyniki prac nad Wielkopolskim Atlasem Ornitologicznym (S. Kuźniak) oraz przedstawiono najciekawsze obserwacje ornitologiczne w roku 2006 (S. Kuźniak, W. Michałak). Odbył się też konkurs z nagrodami ze znajomości ptaków.

16.06.2007. Poznań. Zbigniew Mikołajczak obronił pracę magisterską na Wydziale Leśnym Akademii Rolniczej w Poznaniu. Gratulujemy.

4.07.07. Poznań. Marcin Tobółka z wynikiem bardzo dobrym obronił pracę licencjacką o bocianie białym w Zakładzie Ekologii Behawioralnej UAM. Gratulujemy.

12-16.09.2007 Olsztyn. Ogólnopolski Kongres Zoologiczny Zmienność – Adaptacja – Ewolucja (więcej s. 4)

07-09. 2007. Zb. Wonieść. „Akcja Wonieść” (więcej na s. 7)

3-4.10 2007. Europejskie Dni Ptaków (więcej na s. 4)

20.10 2007. Zb. Wonieść. Wycieczka pod hasłem „Jesień z ptakami”

3-11.11. 2007. Liczenia Listopadowe (sprawozdanie s. 9)

17.12.2007. Osieczna. Janusz Stępniewski zorganizował wycieczkę przyrodniczą dla uczniów szkoły podstawowej w Osiecznej.

DZIEŃ PTAKÓW 2007

W pierwszy weekend października, podobnie jak w latach ubiegłych, aktywnie i licznie włączyliśmy się w obchody Europejskich Dni Ptaków. W tym roku ptakiem, na którym mieli się skupić obserwatorzy, był żuraw.

W sobotę udaliśmy się nad Zbiornik Wonieść. Na miejscu zbiórki stało się 15 osób. Po przywitaniu uczestników Lider Grupy rozdał każdemu metalowy znaczek z wizerunkiem ptaka, przekazane z Sekretariatu OTOP. Ponieważ znaczków

było więcej niż zgromadzonych obserwatorów, każdy mógł wybrać sobie gatunek ptaka, który najbardziej lubi. Ponadto najmłodsza uczestniczka wycieczki otrzymała nagrodę książkową – poradnik obserwatora ptaków.

Pierwszym miejscem gdzie liczyliśmy ptaki były stawy w Zglińcu, potem udaliśmy się nad zalew w Wonieściu. Pogoda z początku nie była zachęcająca, jednak już po kilkunastu minutach mgła ustąpiła i wyszło słońce. Woda na zalewie trochę już opadła co przyciągnęło wiele gatunków ptaków siewkowatych – obserwowaliśmy m.in. siewki złote, biegusy zmienne, siewnice i brodźce śniade. Było też sporo gęsi (zbożowe, białoczelne i gęgawy), kaczek (krzyżówki, świstuny, rożeńce, głowienki) oraz mew i kilka gatunków ptaków drapieżnych. Przeprowadzono też konkurs ze znajomości ptaków, który wygrał Paweł Szymański.

W tym samym czasie Janusz Maliczak zorganizował wycieczkę dla uczniów z kółka przyrodniczego ze szkoły podstawowej w Rydzynie. Obserwowali oni ptaki w parku oraz w dolinie Rowu Polskiego. Do Przemęckiego Parku Krajobrazowego natomiast pojechali uczniowie z Liceum Ogólnokształcącego nr 1 pod przewodnictwem Grzegorza Lorka. Z kolei Andrzej Lisek poprowadził wycieczkę rowerową do rezerwatu „Dębno” koło Rawicza oraz nad zbiornik retencyjny w Masłówce. Ponadto w niedzielę Stanisław Kuźniak liczył ptaki w Lesznie.

We wszystkich zorganizowanych wycieczkach udział wzięło 57 osób, w sumie policzyliśmy ponad 5000 ptaków.

Waldemar Michalak

OGÓLNOPOLSKI KONGRES ZOOLOGICZNY

W dniach 12-16 września 2007 odbył się w Olsztynie Ogólnopolski Kongres Zoologiczny „Zmienność – Adaptacja – Ewolucja” połączony z XIX Zjazdem Polskiego Towarzystwa Zoologicznego. Obrady rozpoczynały sesje plenarne, m.in. z następującymi referatami: Polskie Towarzystwo Zoologiczne – 70 lat minęło (Andrzej Wiktor, Andrzej Witkowski), Na trasie do Afryki – co dają badania prowadzone w sieci naukowej (Przemysław Busse), Ewolucja strategii życiowych ptaków (Mariusz Cichoń).

Dalsze obrady odbywały się na sesjach tematycznych. Na sesjach ornitologicznych obrady dotyczyły ekologii rozrodu (16 referatów), badań nad ptakami szponiastymi (3), wędrowek ptaków (4), ptaków wodno-błotnych (5) i ekologii dziuplaków (4). Tematyka

ornitologiczna dominowała też podczas sesji „Długoterminowe badania ekologiczne” (6 ref.) i sesji „Sygnały i komunikacja zwierząt” (9 ref.). Odbyła się także dyskusja okrągłego stołu poświęcona ochronie ptaków gnieźdzących się w budynkach, a dalszych 35 referatów zaprezentowano na sesji posterowej.

Bogaty program merytoryczny Kongresu uzupełniały imprezy towarzyszące. 13 września w Filharmonii Warmińsko-Mazurskiej im. Feliksa Nowowiejskiego odbyły się uroczystości obchodów Jubileuszu 70-lecia Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, podczas których wręczono dyplomy uznania za zasługi dla Towarzystwa (wśród wyróżnionych znalazł się niżej podpisany). Na zakończenie w wykonaniu zespołu kameralnego Filharmonii wysłuchano utworu Camille’a Saint-Saëns’a „Karnawał zwierząt”. W następnym dniu w Karczmie Mazurskiej w Gietrzwałdzie miało miejsce spotkanie towarzyskie. Odbyły się też walne zebrania poszczególnych sekcji i walne zebranie sprawozdawczo-wyborcze Towarzystwa, a w ostatnim dniu wycieczka terenowa.

Obrady odbywały się w Centrum Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Organizatorzy pod przewodnictwem dr Jacka J. Nowakowskiego zapewnili sprawną organizację i zapewnili uczestnikom dobre warunki pobytu.

Stanisław Kuźniak

MONITORING PTAKÓW W POLSCE

Jesienią 2006 r. rozpoczęto w Polsce realizację państwowego monitoringu ptaków. Program stał się częścią państwowego Monitoringu Środowiska. Realizację programu monitoringu ptaków podjęło konsorcjum o nazwie Monitoring Ptaków Polski, w skład którego wchodzi Muzeum i Instytut Zoologii PAN jako koordynator programu, Stacja Ornitologiczna, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków i Komitet Ochrony Orłów. Konieczność prowadzenia monitoringu przyrody, w tym sieci Natura 2000, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska wynika z zapisów art. 112 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92 poz. 880). Dane z monitoringu ptaków będą służyły do śledzenia skuteczności działań ochronnych oraz do wypełnienia obowiązków sprawozdawczych wynikających z Dyrektywy Ptasiej i Dyrektywy stanowiącej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej.

Monitoring Ptaków Polski obejmuje następujące programy:

Monitoring Gatunków Rozpowszechnionych

Monitoring Pospolitych Ptaków Lęgowych (OTOP)

Monitoring Gatunków Średniolicznych

Monitoring Flagowych Gatunków Ptaków (St. Orn.)

Monitoring Ptaków Mokradeł (St. Orn.)

Monitoring Gatunków Rzadkich

Monitoring Ptaków Drapieżnych (KOO)

Monitoring orła przedniego (KOO)

Monitoring orlika grubodziobego (KOO)

Monitoring rybołowa (KOO)

Monitoring mewy czarnogłowej (St. Orn.)

Monitoring łabędzia krzykliwego (St. Orn.)

Monitoring podgorzałki (St. Orn.)

Monitoring biegusa zmiennego (*schinzii*) (St. Orn.).

Monitoring gatunków średniolicznych i monitoring ptaków drapieżnych będą realizowane na 40 losowo wybranych powierzchniach, natomiast monitoring poszczególnych gatunków rzadkich realizowany będzie metodą pełnego liczenia w całym areale ich występowania.

Stanisław Kuźniak

WIELKOPOLSKI ATLAS ORNITOLOGICZNY

W latach 2005-2007 skontrolowaliśmy 191 kwadratów, co stanowi 12,3 % pól w Wielkopolsce i 21,5 % zbadanych. Jednak z tej liczby 17 kwadratów zbadanych jest bardzo słabo, gdzie stwierdzono 1-25 gatunków (95, 126-128, 196-197, 313, 343, 522-523, 562-563.), a dalszych 33 słabo (26-50 gatunków). Tak więc w roku 2008 trzeba będzie to uzupełnić.

Indywidualny wkład każdego z obserwatorów w latach 2005-2007 przedstawia tabela. Wyniki uszeregowano według sumarycznej liczby stwierdzeń w kategoriach B i C.

Obserwatorzy	Liczba kontrolowanych kwadratów	Liczba stwierdzeń gatunków	Średnia liczba gatunków w kwadracie	Liczba stwierdzeń kategorii B + C
Marian Lewandowski	28	2122	76	1853
Stanisław Kuźniak	63	1539	24	1336
Marcin Tobółka	39	1290	33	956
Janusz Stępniewski	20	944	47	898
Piet van Tilburg i Pieter van Lieshout	18	1060	59	891
Waldemar Michalak	14	958	61	848
Sławomir Maćkowiak	18	857	48	778
Paweł Sieracki	9	705	78	666
S. Kuźniak, Piotr Tryjanowski, Jakub Kosicki	16	600	38	500
Paweł Szymański	19	536	28	476
S. Kuźniak i P. Tryjanowski	12	494	38	453
Szymon Przebinda	7	510	73	449
Janusz Ratajczak	9	368	41	292
S. Kuźniak i Cezary Brodziak	13	313	26	271
Sz. Przebinda i Hubert Scheibel	4	328	82	264
M. Tobółka i Katarzyna Żołnierowicz	13	298	13	258
S. Kuźniak, P. Tryjanowski, K. Furmańczyk	10	248	25	223
Zbigniew Mikołajczak	6	188	31	169
S. Kuźniak i J. Ratajczak	3	166	55	150
Janusz Nowosielski	2	172	86	142
S. Kuźniak i J. Kosicki	13	143	11	141
S. Kuźniak i Piotr Dziełakowski	5	136	26	127
Wojciech Ratajczak	2	106	53	106
Bernard Pawlisiak	4	150	37	103
Aleksandra Sokołowska	2	122	61	95
Łukasz Miśkowiak	3	174	58	90
Andrzej Łakomy	40	148	4	88
Gerard Bela	1	88	88	88
Krzysztof Furmańczyk	1	94	94	82
Szymon Kaczmarek	1	78	78	73
Cezary Brodziak	21	60	3	59
Janusz Maliczak	1	69	69	52
S. Kuźniak i W. Michalak	2	35	17	32

Stanisław Kuźniak

AKCJA WONIEŚĆ – PODSUMOWANIE ROKU 2007

Rok 2007 był dziesiątym rokiem obrączkowania ptaków na Zb. Wonieść. Ptaki obrączkowali Stanisław Kuźniak (944 zaobrączkowanych ptaków), Paweł Sieracki (1119) i Janusz Stępniewski (826). Łącznie zaobrączkowano 2889 ptaków (13 piskląt i 2876 ptaków lotnych) należących do 51 gatunków. Dziesięć najliczniej obrączkowanych gatunków i ich udział procentowy przedstawia zestawienie:

• Wąsatka <i>Panurus biarmicus</i>	541 (18,7 %)
• Trzcinniczek <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	467 (16,2 %)
• Potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>	385 (13,3 %)
• Rokitniczka <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	261 (9,0 %)
• Remiz <i>Remiz pendulinus</i>	188 (6,5 %)
• Modraszka <i>Parus caeruleus</i>	182 (6,3 %)
• Dymówka <i>Hirundo rustica</i>	132 (4,6 %)
• Trzciniak <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	122 (4,2%)
• Pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>	115 (4,0 %)
• Kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>	66 (2,3 %)

Do listy obrączkowanych ptaków doszły 4 nowe gatunki: krogulec *Accipiter nisus*, śmieszka *Larus ridibundus*, dzięcioł duży *Dendrocopos major* i świstunka *Phylloscopus sibilatrix*.

W roku 2007 otrzymano 10 wiadomości powrotnych o ptakach obrączkowanych na zbiorniku:

• KZ 91808 trzcinniczek 1, 25.07.06.	V 26.08.06. Francja
• KZ 91984 rokitniczka 1, 26.07.06.	V 11.08.06. Węgry
• KZ 91732 brzęczka PO1, 24.07.06.	V 03.05.07. Polska (Jez. Łoniewskie)
• KB 35427 trzcinniczek 1, 01.09.04.	V 31.05.07. Polska (Staw Słoneczny, Milicz)
• KZ 36406 trzcinniczek PO1, 26.07.05.	V 22.08.06. Hiszpania
• KZ 83692 wąsatka ♂ PO1, 12.02.06.	V 18.04.07. Niemcy
• KZ 83996 wąsatka ♂ 1, 02.07.06.	V 20.11.07. Niemcy
• KN 84598 wąsatka ♀ 1, 17.09.06.	V 20.11.07. Niemcy
• KZ 36476 szczygieł ♂ PO1, 26.07.05.	V 20.10.05. Czechy
• K3A 6971 remiz ♀ 1, 26.09.06.	V 27.10.06. Francja

Skontrolowano także dwa trzciniaki z Włoch, jednego z Chorwacji, dwa potrzosy z Hiszpanii i jednego z Francji oraz bogatkę z Litwy. W obrączkowaniu pomagali: Piotr Dziełakowski, Krzysztof Furmańczak, Henryk Konieczny, Jakub Kosicki, Janusz Maliczak, Waldemar Michalak, Krzysztof Polański, Szymon Przebinda, Wojciech Ratajczak, Paweł Szymański, Marcin Tobółka, Barbara i Katarzyna Żołnierowicz. We wrześniowym obrączkowaniu uczestniczyli ponadto ornitolodzy z Niemiec: Hartmut Haupt, Gertfred Sohns i Ingolf Todte.

Stanisław Kuźniak

LICZENIE ZIMUJĄCYCH PTAKÓW WODNYCH W WIELKOPOLSCE

W dniach 6-14 stycznia 2007 r. przeprowadzono kolejne liczenie zimujących ptaków wodnych na Warcie i jeziorach w Wielkopolsce. Jako Leszczyńska Grupa OTOP liczyliśmy ptaki na jeziorach: Dominickim (Janusz Ratajczak), Grodziskim, Świerczyńskim Małym i Ustronie (Marcin Tobółka, Kasia Żołnierowicz), Łoniewskim i Świerczyńskim Wielkim (Janusz Stepniewski) oraz Zb. Wonieść (Stanisław Kuźniak, Waldemar Michalak, Janusz Maliczak).

Liczono wszystkie ptaki wodne, a także ptaki szponiaste i kilka innych. Łącznie stwierdzono 4707 ptaków należących do 26 gatunków. Najliczniejsze były łyska i krzyżówka, a najwięcej ptaków zimowało na Jez. Dominickim i Zb. Wonieść – prawie 90 % wszystkich. Z ciekawszych gatunków, to czapla biała na Zb. Wonieść i 9 uhli na Jez. Dominickim.

Pełne zestawienie obserwowanych ptaków przedstawia się następująco:

Ptaki wodne

Gatunek	Liczba ptaków	Gatunek	Liczba ptaków
Łyska	1855	Uhla	9
Krzyżówka	1449	Żuraw	5
Głowienka	544	Kormoran	4
Czernica	247	Cyraneczka	2
Gęś zbożowa	196	Perkozek	1
Gęgawa	118	Czapla biała	1
Łabędź niemy	88	Kokoszka wodna	1
Perkoz dwuczuby	59	Śmieszka	1
Gągoł	56	Mewa pospolita	1
Czapla siwa	25	Mewa srebrzysta	1
Nurogęś	21	Kaczki nierozpoznane	1

Ptaki szponiaste

Myszołów – 3
 Bielik - 2
 Krogulec - 2

Pozostałe gatunki

Kruk – 9
 Wąsatka – 6

Stanisław Kuźniak

LICZENIA LISTOPADOWE 2007

LICZENIA

LISTOPADOWE

W dniach 3-11 listopada 2007 przeprowadzono kolejne liczenia ptaków wodnych i błotnych oraz szponiastych na jeziorach Wielkopolski organizowane przez Zakład Biologii i Ekologii Ptaków UAM w Poznaniu. Leszczyńska Grupa OTOP liczyła ptaki na jeziorach Dominickim (Waldemar Michalak, Stanisław Kuźniak, Janusz Ratajczak i Piotr Dziełakowski), Łoniewskim (Janusz Stępniewski) i zbiornikach Wonieść (Waldemar Michalak, Stanisław Kuźniak, Janusz Ratajczak) i Jezewo (Wojciech Ratajczak).

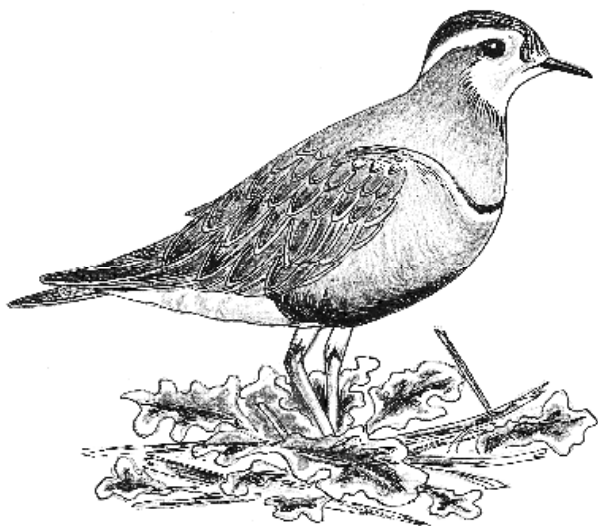
Najwięcej gatunków – 28 i ptaków – 3281 stwierdzono na Zbiorniku Wonieść. Do najliczniejszych należały łyska – łącznie 2669, gęsi zbożowa, białoczelna i gęgawa – 1372, krzyżówka – 907 i siewka złota – 771. Do najciekawszych należały obserwacje uhli i markaczki na Jez.

Dominickim, zausznika, łabędzi krzykliwych i siewnicy na Zb. Wonieść. Dość licznie obserwowano wąsatki oraz trzy gatunki szponiastych.

Więcej informacji, m.in. o historii akcji, jej celach i wynikach oraz założeniach metodycznych, znajduje się na stronie internetowej Zakładu Biologii i Ekologii Ptaków UAM (www.zbiep.amu.edu.pl/region). Tam też będzie można zapoznać się z wynikami liczeń listopadowych z całej Wielkopolski.

Stanisław Kuźniak

W POGONI ZA MORNELEM

Morneli na polach w okolicach Bojanowa poszukiwałem już od ładnych paru lat. Co roku na przełomie sierpnia i września przemierzałem potencjalnie „podejrzone” miejsca. Pokonywałem wiele kilometrów w nierzadko trudnym terenie. Poza nielicznymi stadkami siewek złotych nie udawało się jednak znaleźć niczego co by choć trochę mogło przypominać mornela. Kiedy pod koniec sierpnia w 2006 roku sypnęło w kraju mornelami moje poszukiwania stały się jeszcze bardziej intensywne. Tym razem byłem już bogatszy o spostrzeżenia kolegów, którym udało się mornele spotkać. Wiedziałem dzięki temu dużo więcej na temat potencjalnego biotopu, w którym należy ich szukać. Zatrzymywały

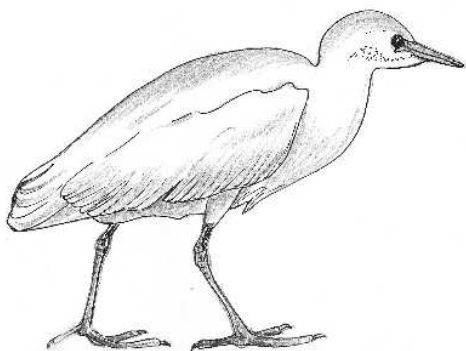
się najchętniej na wielkoobszarowych polach, świeżo zaoranych, lub takich, na których rośliny zaczynały właśnie wschodzić. Mimo bardzo intensywnych poszukiwań ten rok także niestety okazał się bezowocny. Obiecałem sobie jednak, że wrócę do tego tematu w stosownym momencie następnego lata. W połowie sierpnia minionego roku pojawiły się pierwsze doniesienia o pojawieniu się w naszym kraju przelotnych morneli. Ruszyłem więc niezwłocznie w teren i wytypowałem w okolicy kilka potencjalnych miejsc, w których wedle mojej wiedzy mogły się pojawić. Kontrolowałem te miejsca najczęściej jak tylko mogłem, zaglądając tam nawet podczas codziennych przejażdżek rowerowych z żoną. Nigdzie jednak poza kilkoma stadami czajek niczego podejrzanego nie spotkałem.

W dniu 21.08.07 r. udałem się na kolejną kontrolę moich „mornelowych” pól. „Skanując” przy użyciu

lunety jedno z nich zobaczyłem przelatującego młodego błotniaka łąkowego. Prowadziłem lunetę za przelatującym ptakiem, gdy nagle w polu widzenia wylądowało na polu kilka siewek. Widziałem je zaledwie chwilę w locie, ale serce podskoczyło mi do gardła, bo ptaki te bardzo przypominały długo wypatrywane i oczekiwane mornele. Wpatrywałem się przez lunetę w miejsce, gdzie ptaki wylądowały, a one po chwili zerwały się i... ku mojemu przerażeniu straciłem je z pola widzenia. Mając nadzieję, że usiadły ponownie gdzieś na polu ruszyłem w kierunku, w którym odleciały. Jak ogromna była moja radość, gdy po jakiejś pół godzinie zobaczyłem na polu w odległości kilkudziesięciu metrów przed sobą pięć ptaków – MORNELI !!! To są chwile, dla których warto chodzić „za ptakami”. Czułem w tym momencie wielką radość – mój trud przyniósł w końcu oczekiwany efekt. Stało przede mną na polu pięć pięknych dorosłych morneli w większości jeszcze w szatach godowych. Okazało się też, jak wbrew pozorom, trudno wypatrzeć te ptaki. Kiedy siedzą lub stoją nieruchomo jest to prawie niemożliwe – tak doskonale maskuje je ich upierzenie. Ptaki przebywały w tym samym miejscu do dnia 25.08.07., a ich liczba ulegała zmianie. Najwięcej było ich w dniu 23.08.07. w godzinach popołudniowych gdy naliczyliśmy 10 ptaków. Podczas ich obecności na „mornelowym polu” obejrzało je sobie wiele osób. W tym roku spróbuję ich znowu poszukać - jestem bogatszy o ubiegłoroczne doświadczenia.

Janusz Ratajczak

OBSERWACJA CZAPLI ŻŁOTAWEJ *BUBULCUS IBIS*

1 V 2007 roku obserwowałem nad Jez. Łoniewskim w Osiecznej czaplę złotawą (akceptacja Komisji Faunistycznej 9524).

Podczas obserwacji ptaków zauważyłem po przeciwległej stronie jeziora lecącą małą, białą czaplę, która po chwili wylądowała na skraju wąskiego pasa trzciny. Ze względu na znaczne oddalenie (około 400 m) od lecącego ptaka zaobserwowałem jedynie, że był całkowicie biały i zdecydowanie mniejszy od czapli białej. W pierwszym momencie pomyślałem, że jest to czapla nadobna.

Po około dziesięciu minutach ptak przemieścił się o 50 m i usiadł ponownie w trzcinach. Wtedy zauważyłem żółtawy i stosunkowo krótki dziób oraz całkiem biały grzbiet, ogon i skrzydła. Niestety mogłem obserwować go tylko w czasie krótkich przelotów, ponieważ od siedzącej czapli oddzielał mnie pas trzciny.

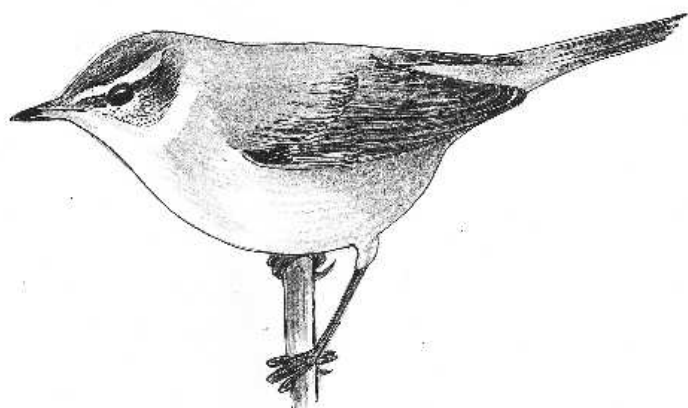
Po następnych około 30 minutach ptak zerwał się ponownie do lotu. Tym razem skierował się w moją stronę. Przez chwilę leciał równym lotem nisko nad wodą, a następnie zaczął się wzbijać i zataczać duży łuk w powietrzu. Kiedy czapla zbliżała się do mnie mogłem zaobserwować jej dosyć krótką, pękatą sylwetkę i krótki żółtawy dziób. Wierzch ciała ptaka był biały. Na piersi ptaka zauważyłem delikatny, rudawy odcień. Nogi miał ciemno ubarwione.

Ptaka zrobił dwa „kółka” – ciągle wzbijając się i odleciał w kierunku NE. Jest to pierwsza obserwacja tego gatunku w Wielkopolsce i ósma w Polsce.

Czapla złotawa zamieszkuje południową Portugalię, Hiszpanię i Francję. Ponadto występuje w Azji i Australii oraz w Afryce i obu Amerykach.

Janusz Stępniewski

OBSERWACJA TRZCINNICZKA KASPIJSKIEGO *ACROCEPHALUS AGRICOLA*

12 IX 2007 podczas kontroli sieci japońskich na stawach w Zglińcu (Zb. Wonieść) zauważyliśmy z Adrianem Surmackim w jednej z nich „dziwnego” ptaka. Na pierwszy rzut oka przypominał bardzo jasną rokitniczkę. Po wyjęciu ptaka z sieci okazało się, że barwą i sylwetką bardziej jednak przypominał trzcinniczka, aniżeli rokitniczkę. Był jednak nieco mniejszy od niego i miał bardzo wyraźną jasną brew nad okiem, która w pierwszej chwili wskazywała na rokitniczkę. Jednakże ubarwienie głowy i pozostałych

części ciała wykluczały ten gatunek. Skrzydła miał stosunkowo krótkie (59 mm), a ogon dosyć długi (50 mm). Ważył 12,49 g. Upierzenie miał bardzo zniszczone i spłowiałe. Na języku słabo widoczne dwie plamki.

Po dokładnych oględzinach, sfotografowaniu i wypuszczeniu na wolność ptak odezwał się krótkim „czek”. Podobne głosy było słychać krótko przed jego schwyтaniem.

Po przewertowaniu przewodników i atlasów ornitologicznych oznaczyliśmy ptaka jako trzcinniczka kaspijskiego. Bardzo pomocna okazała się tutaj formuła skrzydłowa, która była typowa dla tego gatunku. Obserwacja została zaakceptowana przez Komisję Faunistyczną (KF 9687). Jest to pierwsza obserwacja tego gatunku w Wielkopolsce i czwarta w kraju.

Trzcinniczek kaspijski występuje nad Morzem Czarnym i Kaspijskim, w środkowo-zachodniej Azji oraz w Chinach i Bangladeszu.

Janusz Stępniewski

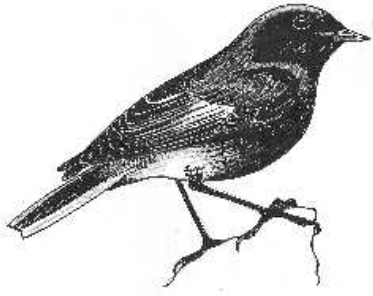
NOTATKI Z TERENU

Późna obserwacja bernikli białolicyj

23 czerwca podczas kontroli Zb. Wonieść obserwowałem berniklę białolicą. Ptak żerował w stadzie gęgaw na łące w pobliżu zalewu. O obserwacji poinformowałem Janusza Ratajczaka, który w tym czasie obserwował ptaki na stawach w Zglińcu i który po przybyciu na zalew wykonał dokumentacyjne zdjęcia. Jest to jak do tej pory jedyna letnia obserwacja tego gatunku na Ziemi Leszczyńskiej. (W. Michalak)

Skrzynka dla płomykówki

W dniu 31 marca 2007 roku wspólnie z Januszem Stępniewskim zamontowaliśmy skrzynkę legową dla płomykówki na kościele w Osiecznej. Skrzynkę wykonał miejscowy zakład stolarski. Jest to pierwsza ze skrzynek jakie zostaną zamontowane w okolicach Leszna. Kolejne zostaną zamontowane w roku 2008 na budynku sanatorium w Osiecznej oraz prawdopodobnie na kościele w Drzeczkowie. (W. Michalak)

Lęg kopciuszek w gnieździe dymówki

26.05.2007. w miejscowości Katarzynin, gm. Kościan znalazłem lęg kopciuszek w starym gnieździe dymówki. W gnieździe było pięć wyrosniętych piskląt. Gniazdo znajdowało się w szpie podzielnym na kilka odrębnych pomieszczeń. W trzech znajdowały się czynne gniazda dymówek.(SK)

Albinotyczny grzywacz

20.10.2007. w stadzie 32 grzywaczy i jednego siniaka leciał całkowicie biały grzywacz (JS)

Niezwykłe miejsce gniazdowania śmieszki *Larus ridibundus*

W centrum Wschowy na skwerze przy ruchliwej ulicy gnieździła się para śmieszek. Ptaki zbudowały gniazdo na wierzchołku czynnej kamiennej fontanny na środku stawu. Gniazdo i wysiadujący ptak były zalewane tryskającą wodą, po interwencji Piotra Dziełakowskiego, dopływ wody został zamknięty. 27 maja 2007 obserwowano ptaka siedzącego na gnieździe i drugiego latającego nad stawem. Niestety lęg zakończył się niepowodzeniem. (SK)

CO CIEKAWEGO W TERENIE – RAPORT 2007

Raport zawiera najciekawsze obserwacje ornitologiczne z roku 2007. Stwierdzenia wymagające weryfikacji uzyskały akceptację Komisji Faunistycznej.

Ubiegły rok przyniósł wiele interesujących obserwacji. Do awifauny regionu przybyły aż cztery nowe gatunki: **świstun chilijski** *Anas sibilatrix*, **czapla złotawa** *Bubulcus ibis*, **mornel** *Charadrius morinellus* i **trzcinniczek kaspijski** *Acrocephalus agricola*. Ponadto zanotowano trzecie stwierdzenie **czajki towarzyskiej** *Vanellus gregaria*.

Swoje obserwacje w roku 2007 przekazali: Gerard Bela (GB), Cezary Brodziak (CB), Norbert Dudziak (ND), Piotr Dziełakowski (PD), Krzysztof Furmańczak (KF), Szymon Kaczmarek (SzK), Stanisław Kuźniak (SK), Grzegorz Lorek (GL), Andrzej Łakomy (AŁ), Sławomir Maćkowiak (SM), Janusz Maliczak (JM), Łukasz Matuszak (ŁM), Waldemar Michalak (WM), Janusz Ratajczak (JR), Paweł Sieracki (PSI), Janusz Stępniewski (JS), Adrian Surmacki (Poznań), Paweł Szymański (PSz), Marcin Tobółka (MT), Barbara i Katarzyna Żołnierowicz.

Obserwacje rzadkich gatunków

Nur czarnoszyi *Gavia arctica*

25.11.07.: 2, Zb. Wonieść (SzK)

Kormoran *Phalacrocorax carbo*

11.05.07.: 47 gniazd, Wyszanów (SK, PD))

Czapla siwa *Ardea cinerea*

30.04.07.: 22 gniazda, Grodzisko, gm.

Osieczna (MT)

11.05.07.: 53 gniazda, Wyszanów (SK, PD)

2007: 16 gniazd, Boszkowo, gm.

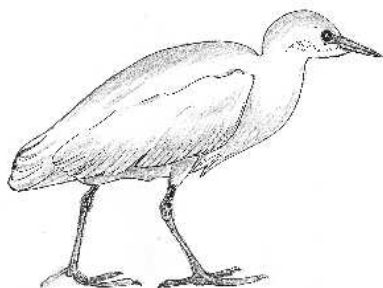
Włoszakowice (PSI)

Ślepowron *Nycticorax nycticorax*

22.09.07.: 1-2, Zb. Wonieść (JS i in.)

Czapla złotawa *Bubulcus ibis*

1.05.07.: 1, Osieczna (JS) (więcej s. 10)

Łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*

28-29.06.07.: 1 tokujący, Zb. Wonieść (JS)

Łabędź czarnodzioby *Cygnus columbianus*

8.01.07.: 2 ad. i 1 juv., Robczysko, gm.

Rydzyňa (MT)

2.03.07.: 2 ad. i 3 imm., Robczysko (MT)

4.11.07.: 1 ad., Zb. Wonieść (SzK)

Bernikla białolica *Branta leucopsis*

6.02.07.: 1, Robczysko, gm. Rydzyna (MT)

23.06.07.: 1, Zb. Wonieść (JR, WM)

13.10.07.: 1, Zb. Wonieść (JR)

Podgorzałka *Aythya nyroca*

31.01.07.: 1 ♂, Robczysko (JR i in.)

7.04.07.: 1 ♂, Robczysko (JR, ŁM)

4.05.07.: 1 p., Zb. Wonieść (JR)

7.05.07.: 3 p., Zb. Wonieść (JS)

2.06.07.: 1 p. i 1 ♂, Zb. Wonieść (WM)

7.06.07.: 1 ♂, Zb. Wonieść (SzK)

23.06.07.: 2 ♂♂, Zb. Wonieść (JR, WM)

17.07.07.: 2 ad., Zb. Wonieść (WM)

Uhla *Melanitta fusca*

6.01.07.: 9 ♀♀, Jez. Dominickie (JR)

10.02.07.: 1 ♀, Jez. Łoniewskie (ND)

10.11.07.: 3 ♀♀, Jez. Dominickie (JR i in.)

25.11.07.: 1 ♂, Zb. Wonieść (SzK)

26.11.07.: 1 ♂ i 1 ♀, Jez. Dominickie (SM)

2-16.12.07.: 1 ♀, Zb. Wonieść (SzK)

29.12.07.: 5 ♀♀, Jez. Dominickie (SK i in.)

Markaczka *Melanitta nigra*

10.11.07.: 1 ♀, Jez. Dominickie (JR i in.)

Ohar *Tadorna tadorna*

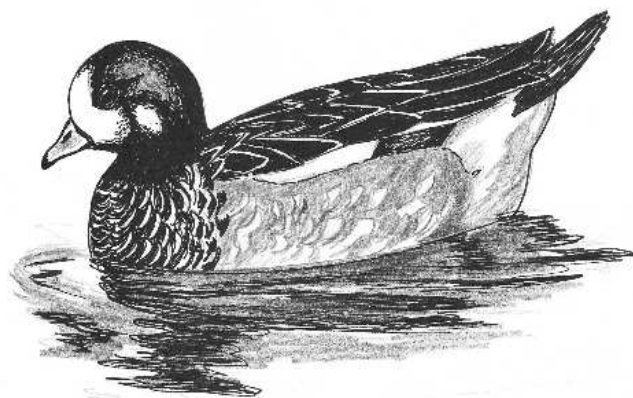
18.03.07.: 2, Robczysko (PSz, KF)

Helmiatka *Netta rufina*

26.04.07.: 1 ♂, Zb. Wonieść (WM)

Świstun chilijski *Anas sibilatrix*

15.04.07.: 1, Tarnowałaka (JR, ŁM)

Szlachar *Mergus serrator*

30.03.07.: 1 ♂, Jez. Łoniewskie (JS)

10.04.07.: 1 ♂ i 4 ♀♀, Jez. Łoniewskie (ND)

12.04.07.: 1 ♂ i 1 ♀, Jez. Łoniewskie (JS)

Siewnica *Pluvialis squatarola*

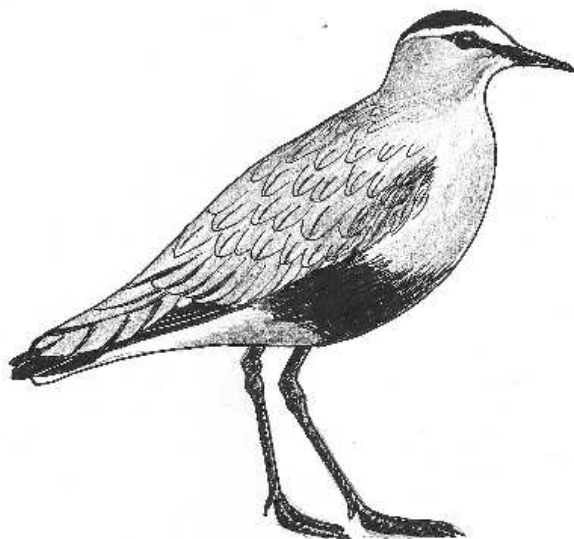
6 i 13.10.07.: 3, Zb. Wonieść (JR i in.)

Mornel *Charadrius morinellus*

21.08.07.: 5 ad., Bojanowo (JR)

23.08.07.: 9 ad., 10 ad., 5 ad., Bojanowo (JR i in.) (więcej s. 9)

Czajka towarzyska *Vanellus gregarius*
15.06.07.: 1 w stadzie 36 czajek, Barchlin-Borek, gm. Przemęt (PSI)

Bekasik *Lymnocyptes minimus*
23.02.: 1, 24.03.: 7 i 28.03.07.: 1, Jez. Łoniewskie (JS)

Mewa czarnogłowa *Larus melanocephalus*
23.08.07.: 1 juv., Zb. Wonieść (JR i in.)

Mewa żółtonoga *Larus f. fuscus*
4.05.07.: 2 ad i 1 imm., Jez. Łoniewskie (JS)

Rybitwa białoczelną *Sternula albifrons*
13.07.07.: 2 ad., Zb. Wonieść (JS)

Rybitwa wielkodzioba *Sterna caspia*
12.04.07.: 6, Jez. Łoniewskie (JS)
9.07.07.: 1 ad., Zb. Wonieść (JS, A. Surmacki)
28.07.07.: 1, Jez. Łoniewskie (JS)

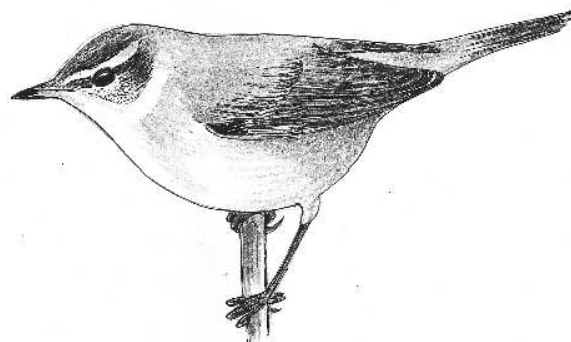
Rybitwa białoskrzydła *Chlidonias leucopterus*
12.05.07.: 3, Zb. Wonieść (JS)
13.05.07.: przelot 1, 12, 26, 7, 1, 42, Zb. Wonieść (JS, WM)
14.05.07.: 157, Jez. Łoniewskie (JS)
19.05.07.: 98, Zb. Wonieść (JR)

Rybitwa białowąsa *Chlidonias hybrida*
19.05.07.: 4, Zb. Wonieść (JR)
8.06.07.: 13, Zb. Wonieść (WM)
9.06.07.: 2 ad., Jez. Osłonińskie (SK, WM)
1.07.07.: 3 ad., Zb. Wonieść (JS)
17.07.07.: 12-15 ad. i 2 juv., Zb. Wonieść (WM)

Siwerniak *Anthus spinoletta*
30 i 31.03.07.: 1, Osieczna (JS)

Trzcinniczek kaspijski *Acrocephalus agricola*
12.09.07.: 1 imm., schwytany, Zb. Wonieść (JS, A. Surmacki) (więcej s. 11)

Śnieguła *Plectrophenax nivalis*
24.02.07.: 8, Golina Wielka, Gm. Bojanowo (ŁM)

Obserwacje dużych stad

Czapla biała *Egretta alba*

6.10.07.: 35, Zb. Wonieść (SK i in.)
10.10.07.: 43, Zb. Wonieść (JS)

Siewka złota *Pluvialis apricaria*

2.03.07.: ok.1000, Robczysko, gm. Rydzyna (MT)
6.03.07.: ok.1500, Robczysko (ŁM)
9.03.07.: 2500, Robczysko (MT)
11.03.07.: ok.1200, Robczysko (JR, ŁM)
13.03.07.: 1100, Robczysko (MT)
16.03.07.: 1000-15000, Robczysko (ŁM)
24.03.07.: ok.3000, Miechcin, gm. Poniec (JR)
25.03.07.: 3000, Moraczewo, gm. Rydzyna (PSz, KF)
1.04.07.: 2000-2500, Łęgoń, gm. Wschowa (GL)

Czajka *Vanellus vanellus*

2.03.07.: ok.1500, Robczysko, gm. Rydzyna (MT)

Rożeniec *Anas acuta*

6.03.07.: 127, Robczysko, gm. Rydzyna (ŁM)
10.03.07.: 165, Tarnowałaka, gm. Rydzyna (CB)
16.03.07.: 120, Robczysko (ŁM)

Świstun *Anas penelope*

10.03.07.: 850, Tarnowałaka, gm. Rydzyna (CB)
16.03.07.: 400, Robczysko, gm. Rydzyna (ŁM)

Płaskonos *Anas clypeata*

22.04.07.: 120, Tarnowałaka, gm. Rydzyna (JR)

Wilga *Oriolus oriolus*

8 i 11.08.07.: 60-80 żer.na bzie czarnym, Zb. Wonieść (JS)

Kwiczół *Turdus pilaris*

10.02.07.: 1100, Robczysko, gm. Rydzyna (JR)

Obserwacje fenologiczne

Czapla biała *Egretta alba*

6.01.07.: 1, Zb. Wonieść (JM i in.)

Żuraw *Grus grus*

6.01.07.: 5, Zb. Wonieść (WM i in.)
7.01.07.: 75, Świerczyna, gm. Osieczna (MT)

Czajka *Vanellus vanellus*

6.01.07.: 150, Robczysko, gm. Rydzyna (MT)
15.01.07.: 10, Wydartowo, gm. Bojanowo (ŁM)

Słonka *Scolopax rusticola*

8.12.07.: 1, Nowawieś, gm. Przemęt (PSI)

Brodziec śniady *Tringa erythropus*

18.11.-18.12.07.: 1-2, Zb. Wonieść (JS, AŁ)

Brzęczka *Locustella luscinioides*

14.10.07.: 1, rez."Jezioro Trzebidzkie" (PSI, PD)

Pierwiosnek *Phylloscopus collybita*

13.10.07.: 1, J. Brzeźnie (PSI)
14.10.07.: 1, Leszno (SK)

Kulczyk *Serinus serinus*

23.10.07.: 1, Leszno (JS)

CO WARTO PRZECZYTAĆ I MIEĆ W SWOJEJ BIBLIOTECE

Nowakowski J.J., Tryjanowski P., Indykiewicz P. 2006. **Ornitologia polska na progu XXI stulecia – dokonania i perspektywy**. Sekcja Ornitologiczna PTZool., Katedra Ekologii i Ochrony Środowiska UWM w Olsztynie. Olsztyn.

Publikacja jest pokłosiem konferencji „Ornitologia polska na progu XXI stulecia – dokonania i perspektywy”, która odbyła się w roku 2005 w Olsztynie oraz stanowi próbę podsumowania najważniejszych nurtów i aspektów rozwoju polskiej ornitologii w okresie powojennym. W publikacji znalazły się opracowania omawiające historię powojennego rozwoju ornitologii w Polsce, podsumowujące stan poznania i przemian, jakie zachodziły w awifaunie Polski w ostatnich 150 latach, przedstawiono prawie stuletnią historię badań wędrówek ptaków oraz wiele innych interesujących zagadnień.

Nowakowski J.J., Dulisz B., Lewandowski K. 2006. **Ptaki Olsztyna**. Prac. Wyd. „ElSet, Olsztyn.

Opracowanie ma charakter monograficznego przeglądu gatunków i stanowi podsumowanie aktualnej wiedzy o stanie awifauny Olsztyna. W latach 1991-2006 na terenie Olsztyna (87,9 km²) stwierdzono 193 gatunki ptaków, z tego 133 gatunki lęgowe. Rozmieszczenie i liczebność gatunków lęgowych przedstawiono na mapkach. Dokonano również charakterystyki awifauny różnych środowisk miasta i wskazano zagrożenia i kierunki zmian w zespołach ptaków.

Betleja J., Cempulik P., Chrul Z., Grochowski T., Ostański M., Schneider G., Szlama D. 2007. **Atlas ptaków lęgowych Gliwic – rozmieszczenie i liczebność w latach 1988-1990**. Roczn. Muz. Górn. (Przyr.) 17: 158 ss.

W latach 1988-1990 na obszarze Gliwic (130,57 km²) występowało 139 lęgowych gatunków ptaków. W opracowaniu omówiono wszystkie gatunki, a rozmieszczenie i liczebność wybranych przedstawiono na mapkach atlasowych.

Indykiewicz P. 2006. **Kujawsko-pomorska populacja bociana białego *Ciconia ciconia* (L.)**. Wyd. LOGO, Bydgoszcz.

W pierwszej części opracowania przedstawiono historię badań bociana białego w Polsce. W drugiej obszernie omówiono wyniki inwentaryzacji bociana białego w województwie kujawsko-pomorskim w roku 2004.

Indykiewicz P. 2007. **Gawron *Corvus frugilegus*... i inne krukowate**. Wyd. LOGO, Bydgoszcz.

Książka składa się z trzech części. W pierwszej scharakteryzowano krukowate świata, omówiono ich pochodzenie i systematykę oraz relacje ptaki krukowate a człowiek.

W części drugiej przedstawiono gawrona i jego kolonie w województwie kujawsko-pomorskim. W części trzeciej omówiono pozostałe krukowate występujące w Polsce: sójkę, srokę, orzechówkę, kawkę, wronę siwą, kruka, czarnowrona, sójkę syberyjską i wieszczka.